

Száz nyelven oktatnak Svédországban

Lapp és finn együtt – Dánok németül, németek dánul

Milyen a nemzetiségek helyzete, és hogyan működik a kisebbségek tankönyvkiadása Finnországban, Svédországban, Németországban és Dániában? Erre a kérdésre kaptak választ azok, akik részt vettek egy tanulmánykörüton a négy országban. Közöttük volt Windhager Károly is, aki összefoglalta a legfontosabb tényeket.

– A finnországi nemzetiségi élet nagyon érdekes – kezdte az ismertetést Windhager Károly – mert többfajta nemzetiség van, de mindegyik más kategória. A teljes lakosság hat százaléka svéd. Igazából a svédek nem számítanak kisebbségnek – legalábbis magukat nem annak tartják. Teljes nemzetiségi joggal rendelkeznek, azaz svédül bárhol – hivatalos helyen is – megszólalhatnak, megértik a beszédüket. Minden felirat kétnyelvű az országban. Gyakorlatilag két államnelyv létezik Finnországban: a finn és a svéd.

A svédeknek nemcsak általános iskoláik vannak, hanem középiskoláik, sőt svéd nyelvű egyetemük is van. Svéd színház is működik. Olyan könyvkiadókkal is találkoztunk, amelyek kizárólag svéd nyelvi könyveket állítanak elő.

A másik kategória a lapp nemzetiség. Mindössze hatezer lapp él finn földön. Érdekeség, hogy ez hatezer ember három, egymástól meglehetősen eltérő nyelvjárást beszél. Kétfajta iskolájuk van. Az egyik a lapp nemzetiségi iskola. Itt három tantárgy kivételével (finn nyelv és irodalom, matematika, történelem) mindent lappul oktatnak. Kilenc ilyen iskola létezik, mindössze nyolcvan tanulóval. Könnyen elképzelhető, hogy egy-egy iskolába hányan járnak. A másikfajta intézmény az úgynevezett lapp anyanyelvi iskola, ahol minden tantárgyat lappul tanítanak. Itt a finn az első idegen nyelv. Tizenöt ilyen létesítmény van, összesen 124 tanulóval.

A következő kategória a finnországi cigány lakosság. Éppúgy hatezren élnek ott, mint a lappok. Saját nyelvű oktatást azonban nem igényelnek. A finn törvények viszont kimondják: amennyiben öt tanuló kéri a nemzetiségi osztály megszervezését, akkor ezt az ő esetükben is megszervezik.

– Finnországban bevándorlók is élnek. Őrölük hogyan gondoskodnak?

– Hatvan különböző nyelvet beszélő bevándorolt népcsoport él az országban. Én magam az egyik iskolában például kurd és szuahéli gyerekekkel találkoztam.

– Ők kapnak-e szuahéli, illetve kurd tankönyveket?

– Róluk is gondoskodik a finn oktatásügyi minisztérium. Az első évben meg kell tanulniuk a finn nyelvet és az iskolai szokásokat. A második évtől finn nyelvű oktatásban részesülnek, de nemzetiségi tudatuk, kultúrájuk, népzenejük megőrzése érdekében ők is heti két foglalkozást kapnak, amelyhez természetesen kinyomtatják a szükséges tankönyveket is.

Külön érdekesség Finnország nemzetiségei között a karéliaiak ügye. Ők azok a finnek, akik a huszadik szá-

zad elején bekövetkezett határmódosítás során a Szovjetunió polgárai lettek. A karéliaiak a Szovjetunió szétesése után nagy számban települtek át Finnországba. Őket a finn nemzetiségi politika nem bevándorlónak, nem kisebbségnek tekinti, hanem hazatérőknek.

– A tanulmányút következő állomása Svédország volt.

– Svédországban nemzetiséget – a lappokon kívül – nem találunk. A lappok minden kedvezményt megkapnak itt is, mint Finnországban. Viszont a bevándorlók száma jóval nagyobb. Százharminc nyelvet tartanak számon, amelyből százat tanítanak is. Magyar gyerekek is vannak a svéd statisztika szerint. 1988-ban 1900 magyar tanuló volt. Mostanra a számuk 1600-ra csökkent. Valószínűleg kijárták az iskolát.

– Kapnak magyar nyelvű tankönyvet a svéd iskolákban?

– Ők svédül tanulnak, de hetente két óra olyan foglalkozás van, amelyre magyar nyelvű tankönyveket kapnak. Ezek az órák segítik a magyar identitástudat megőrzését. A svédek arra töreksznek, hogy lehetőleg ezt a heti két órát magyar tanárok tartsák.

– Ezután Dánia és Németország következett.

– Az államhatár – a történelemből tudjuk – többször változott erre felé is. Ebből következik, hogy a határ mindkét oldalán megtalálható mind a két nép. Dél-Dániában németek élnek, Észak-Németországban pedig dánok. A két nemzet kölcsönösen mintaszerűen oldotta meg a nemzetiségi tanulók oktatását. A déldániai német nemzetiségi iskolában a gyermekek német tankönyvekből németül tanulnak. Ugyanezt az optimális állapotot tapasztaltuk a dán kisebbségnél északnémet földön. A tankönyveket és a szemléltetőeszközöket egy úgynevezett taneszköz-központ biztosítja, amely úgy működik, mint egy könyvtári kölcsönző-szolgálat.

– Kell-e szegyenkeznünk, ha összehasonlítjuk a magyarországi kisebbségi tankönyvkiadást a körutazáson meglátogatott négy országban látottakkal?

– Nehéz erre válaszolni, de azt hiszem, hogy nem kell szegyenkeznünk. A jóakaratot s az igyekezetet kell értékelnünk elsősorban, nem pedig anyagi lehetőségeinket. A négy országban egyelőre sokkal gazdagabb ellátást tudnak biztosítani, mint nálunk. Mi ezt jelenleg még nem tudjuk biztosítani. A magyar gyakorlat az, hogy a nemzetiségi oktatáshoz bizonyos fejkvóta is jár. Az oktatáshoz szükséges nemzetiségi tankönyvek kinyomtatásához pedig az Oktatási Minisztérium pályázat alapján biztosítja a pénzügyi támogatást.

B. J.